

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра міжнародних економічних відносин

Допущено до захисту  
В.о. завідувачки кафедри  
Уханова І.О.  
“\_\_\_\_\_” \_\_\_\_\_ 2023р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА**  
**на здобуття освітнього ступеня магістра**  
зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»  
за освітньо-професійною програмою «Міжнародні економічні відносини»

**НА ТЕМУ: «СВІТОВІ ВАЛЮТНІ КРИЗИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ  
ПРОЯВУ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ»**

**Виконавець:**

студент ЦЗФН, гр. 6зф13

Гончаров Олександр Валентинович \_\_\_\_\_  
/ підпис /

**Науковий керівник:**

к.е.н., доцент

Тарасевич Наталія Вадимівна \_\_\_\_\_  
/ підпис /

**ОДЕСА – 2023**

## ЗМІСТ

|                                                                                                           | Стор |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------|------|
| ВСТУП.....                                                                                                | 3    |
| Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИЗНАЧЕННЯ ТА ПРОЯВУ СВІТОВИХ ВАЛЮТНИХ КРИЗ.....                              | 5    |
| 1.1. Сутність та теоретичні моделі визначення валютної кризи.....                                         | 5    |
| 1.2. Причини виникнення, форми прояву та наслідки валютних криз.....                                      | 11   |
| 1.3. Види валютних криз та особливості їх прояву.....                                                     | 16   |
| Висновки до розділу 1.....                                                                                | 25   |
| Розділ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОЯВУ СУЧАСНИХ СВІТОВИХ ВАЛЮТНИХ КРИЗ ТА ЇХ ОСОБЛИВОСТІ.....                 | 27   |
| 2.1. Ретроспективний огляд формування світової валютної системи.....                                      | 27   |
| 2.2. Стадії розвитку та поширення валютних криз у світі.....                                              | 32   |
| 2.3. Особливості розгортання валютних криз в країнах світу .....                                          | 39   |
| Висновки до розділу 2.....                                                                                | 51   |
| Розділ 3. НАПРЯМИ ВПЛИВУ ВАЛЮТНИХ КРИЗ НА СТАН СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ ТА УКРАЇНИ І МЕХАНІЗМ ЇХ ПОДОЛАННЯ..... | 53   |
| 3.1. Вплив валютних криз на економічний розвиток країн світу.....                                         | 53   |
| 3.2. Специфіка прояву валютної кризи в Україні та її взаємозв'язок з економічним розвитком.....           | 57   |
| 3.3. Механізми запобігання валютним кризам з урахуванням впливу на економічне зростання.....              | 69   |
| Висновки до розділу 3.....                                                                                | 77   |
| ВИСНОВКИ .....                                                                                            | 79   |
| СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....                                                                           | 84   |

## ВСТУП

**Актуальність дослідження.** В умовах світової глобалізації, що виявляється в дерегулюванні національних економік країн світу, зниженні або навіть відсутності обмежень на рух капіталу, саме валютний ризик та валютний курс є одними із джерел невизначеності. Важливість валютного курсу в сучасному світі неухильно зростає, оскільки його висока волатильність відображається не лише на фінансових результатах господарюючих суб'єктів, а також є визначальним фактором при прийнятті рішень про вихід на зарубіжні ринки або здійснення інвестицій у закордонні активи.

Недосконалість світової валютної системи, недостатність її пристосування до сучасних умов функціонування світової економіки є основними причинами кризових явищ, що виникають на регіональних та глобальних фінансових ринках. Виникла потреба в оновленні діючої світової валютної системи впровадження більш прогресивної, інноваційної системи та приведення її у відповідність до критеріїв сучасної світової економічної архітектури.

**Мета і завдання кваліфікаційної роботи.** Метою роботи є теоретичне обґрунтування і розроблення практичних рекомендацій, що спрямовані на подолання світових валютних криз та запобігання негативних наслідків в економіці України.

Досягнення мети передбачає вирішення наступних завдань:

- теоретично обґрунтувати сутність та теоретичні моделі визначення валютної кризи;
- вивчити причини виникнення, форми прояву та наслідки валютних криз;
- опанувати видами валютних криз та особливостями їх прояву;
- дослідити процес формування світової валютної системи та стадії розвитку та поширення валютних криз у світі;

- розглянути особливості розгортання валютних криз в країнах світу;
- виявити вплив валютних криз на економічний розвиток країн світу та специфіку їх прояву в Україні;
- визначити механізми запобігання валютним кризам з урахуванням впливу на економічне зростання.

**Об'єктом дослідження** є світові валютні кризи та визначення особливостей їх прояву в економіці України.

**Предмет дослідження** – сукупність теоретичних та практичних рекомендацій щодо виникнення світових валютних криз та особливостей їх прояву в економіці України.

**Методи дослідження:** метод порівняння; метод угруповань; метод табличного відображення фактичних даних; системно-аналітичний.

**Інформаційну базу досліджень** складають нормативно-законодавчі акти України з питань функціонування валютної системи, постанови Національного банку України щодо валютного регулювання, авторські видання з досліджуваної проблематики, навчальна література, наукові статті у періодичних виданнях статистичні джерела.

**Публікації та апробація результатів дослідження.** За результатами виконання кваліфікаційної роботи магістра опубліковано тези:

Гончаров О.В., Тарасевич Н.В. Особливості прояву та види світових валютних криз. Міжнародна науково-практична конференція «Економіко-правові та управлінсько-технологічні виміри сьогодення: молодіжний погляд» 3 листопада 2023 року. Університет митної справи та фінансів. м. Дніпро.

**Структура та обсяг роботи.** Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (60 найменування). Загальний обсяг роботи становить 90 сторінок. Основний зміст викладено на 83 сторінках. Робота містить 9 таблиць, 13 рисунків.

## ВИСНОВКИ

Результати опанування теоретичними та практичними основами визначення та прояву світових валютних криз дозволили зробити наступні висновки.

Можна виділити кілька підходів до визначення поняття «валютної кризи» вітчизняними науковцями. Перший підхід – визначення валютної кризи як елементу фінансової кризи. Другий підхід – дослідження валютного кризи як кризи світової валютної системи. Третій підхід - виділення валютної кризи в самостійний предмет дослідження та його характеристика як специфічної особливості економічної кризи. На основі цих підходів надалі сформувалася концепція перманентної чи хронічної валютної кризи.

З метою визначення валютних криз використовуються декілька моделей: валютні кризи першого покоління; другого покоління та третього покоління.

Систематизація результатів наукових досліджень та світових валютних потрясінь дозволила вивести інтегроване визначення валютної кризи як складного економічного явища, яке має передумови, особливості розвитку та протиріччя, що загалом проявляється у загостренні валютних суперечностей, різкому порушенні її функціонування, невідповідності структурних принципів організації світового валютного механізму зміненим умовам виробництва, у нестійкості міжнародної валютної системи та світових фінансових ринків.

Загострення протиріч у валютній сфері та валютна криза має прямий зв'язок з процесом суспільного відтворення, тому що причини кризи проявляються у диспропорціях та протиріччях. Основними причинами виникнення світових валютних криз є: невідповідність принципів світової валютної системи зміненим умовам виробництва та збалансованості у світовому господарстві; розбалансованість грошового обігу, заснованого на

використанні незабезпечених грошових коштів; криза загальної системи відтворення. Формами прояву світових валютних криз є: коливання валютних курсових співвідношень; зниження вартості національної валюти по відношенню до стабілізаційних світових валют; валютна спекуляція (масовий продаж нестійких валют із заміною їх більш стабільними); скорочення золото - валютних резервів та резервно-стабілізаційних фондів та втрата довіри населення до національної валюти; падіння цін на внутрішні фінансові активи; збільшення короткострокових процентних ставок на фінансових ринках; зниження довіри до банківської системи та кредитної системи в цілому.

Найважливішими типами валютних криз в залежності від факторів виникнення є наступні чотири типи: валютна криза, або криза платіжного балансу; криза зовнішньої державної заборгованості (фінансова); криза зовнішньої заборгованості приватних позичальників (банківська); криза внутрішньої, тобто номінованої в національній валюті, боргу (приватного або державного).

У сучасних умовах в економічній науці виділяють три типи моделей валютної кризи: криза рахунків поточних операцій; криза «реалізованих очікувань»; криза, що виникає внаслідок ефекту «поширення». Можливими каналами передачі кризових явищ є: торговельні взаємозв'язки; фінансові взаємозв'язки та модель «стандартної поведінки».

Сучасна діюча валютна система сприяє забезпеченню довгострокової гнучкості та короткострокової стабільності валютних курсів країн світу. Але вона має певні недоліки, що виражаються у різкому коливанні валютних курсів, зростанні інфляції внаслідок впровадження плаваючих валютних курсів; відсутності механізму автоматичного регулювання платіжного балансу та Державного бюджету. Ці характеристики є підставою розгортання та загострення валютних криз у світі.

До валютно-фінансових криз відносять власне валютна криза (криза платіжного балансу), фінансова криза (боргова криза держави), банківська

криза (криза заборгованості приватного сектору). Причиною виникнення валютного кризи є фундаментальна невідповідність між рівнем обмінного курсу, що склався, зі станом платіжного балансу і характером грошово-кредитної політики.

Аналіз найбільш масштабних фінансових криз, які вражали світову економіку або економіки окремих країн, показав зростання їх кількості з переходом у 1978 році на Ямайську валютну систему. При цьому кризи мають подвійний, потрійний і навіть повний характер, охоплюючи: біржову, банківську, валютну та боргову сфери.

Підсумуючи особливості розгортання валютних криз в країнах світу, можна відмітити, що перший етап (1929-1930 рр.) ознаменувався знеціненням валют аграрних і колоніальних країн; на другому етапі (середина 1931 року) слабкою ланкою у світовій валютній системі виявилися Німеччина та Австрія; третій етап ознаменувався скасуванням золотого стандарту у Великобританії восени 1931 році, коли світова економічна криза досягла максимуму; на четвертому етапі валютної кризи, в квітні 1933 року, був скасований золотомонетний стандарт у США; на п'ятому етапі, восени 1936 року, в самому епіцентрі валютної кризи опинилася Франція, яка довше за інші країни підтримувала в країні золотий стандарт; шостий етап характеризувався оформленням Бреттон-Вудської валютної системи в 1944 році; сьомий етап визначив кризові явища Ямайської валютної системи після 1976 року; восьмий етап розвитку валютних криз, що почалася у США з 2008 року, призвів до кризового стану всієї світової економіки, за глибиною, масштабами та наслідками порівняного лише з Великою депресією 1930-х років. Дослідження валютних криз в XXI столітті виявило, що валютні кризи є частиною світової фінансової кризи в умовах сильної взаємозалежності державного, фінансового та реального секторів економіки.

Отже, валютна криза є складним та багатогранним явищем. Валютні кризи сучасного періоду змінили уявлення як про природу кризових явищ, так і про їх наслідки. Відбувається переплетення з валютними кризами

биржових криз, криз ліквідності та банківських, боргових державних криз, вплив глобалізації, посилення міжнародного перетікання капіталів та інвестиційних коштів, ускладнення структури фінансових ринків.

На сучасному етапі розвитку світових економічних відносин природа валютних криз визначається наступним чином: валюта є самостійним активом для інвестування вільних коштів, при цьому об'єктивною основою курсоутворення є процес відтворення та міжнародний обмін товарами і послугами; поширення фіктивного фінансового капіталу; значний масштаб процесів перетікання капіталу з одного валютного ринку на інший; ускладнення фінансових продуктів та послуг, їх цифровізація; поширення спекуляційних операцій на валютному ринку; обмеженість державного регулювання; різке зростання ступіня інтеграції країн світу у міжнародну економіку.

Значні коливання валютних курсів, незбалансованість зовнішніх розрахунків, періодичні спалахи валютних криз у різних країнах збільшує вплив валютного фактора на розвиток світової економіки в цілому і економіки України зокрема.

Дослідження виникнення криз та їх природи дозволило зробити такі загальні висновки: частота прояву валютних криз в країнах, що розвиваються, виявилася вдвічі вищою, ніж у розвинутих країнах, що стосується банківських криз - різниця частота прояву є ще більш суттєвою; в період 1975–1986 років в світі переважали валютні кризи, викликані ціновими шоками на світових ринках (середина 70-х років), латиноамериканською борговою кризою (перша половина 80-х років), у період з 1987 року домінували банківські кризи в країнах світу; у більшості розвинутих країн світу загальний рівень витрат на стабілізацію кризового валютного ринку або банківської системи склав менше 10% ВВП країни, в країнах, що розвиваються, рівень витрат був вищим та досягнув 40% ВВП.

Економіки країн, що розвиваються, більше схильні до валютних потрясінь, ніж ринки розвинутих країн. В країнах, що розвиваються, більш

масштабними також є негативні наслідки валютних криз. Зокрема, валютні кризи в країнах, що розвиваються, призводять до більш помітного уповільнення темпів економічного зростання. Внаслідок валютної кризи в країнах, що розвиваються, більш істотно підвищується незбалансованість рахунку поточних операцій платіжного балансу. Валютна криза в цих країнах з більшим ступенем вірогідності може призвести до втрати країнами доступу на міжнародні ринки капіталів,

В валютної сфері та економіці України можна виділити етапи валютно-фінансових криз, що відбувалися одночасно з глобальними кризами. В сучасних умовах валютна складова фінансової безпеки України знаходиться під впливом низки зовнішніх та внутрішніх загроз: геополітична ситуація, військові дії 2022 року, вплив діяльності міжнародних установ та організацій, інфляційні процеси, відсутність нормативно-правової бази.

Основними причинами значних дисбалансів на валютному ринку України була макроекономічна нестабільність, висока швидкість лібералізації валютного регулювання, коригування валютного курсу, а також структура економіки країни з високим рівнем експорту аграрної продукції з невеликої доданої вартістю, залежність від імпорту, що підвищує попит на іноземну валюту на безготівковому міжбанківському валютному ринку України та готівковому ринках.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Божидарнік Н. В. Валютні операції: підручник. / Н. В. Божидарнік, Т. В. Божидарнік. К.: «Центр учбової літератури», 2013. 698 с.
2. Дзюблюк О. В., Владимир О. М. Банки у системі організації валютних відносин: монографія. Тернопіль: ТзОВ: «Терно-граф», 2014. 296 с.
3. ЕБРР European Bank for Reconstruction and Development. URL: <http://www.ebrd.com/home>. (дата звернення 10.08.2023).
4. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21.06.2018 р. № 2473-VIII. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2473-19>. (дата звернення 12.08.2023).
5. Про затвердження Положення про здійснення операцій із валютними цінностями: Постанова Правління НБУ від 02.01.2019 р. №2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0008500-19>. (дата звернення 20.08.2023).
6. Про затвердження Положення про транскордонне переміщення валютних цінностей: Постанова Правління НБУ від 02.01.2019 р. №3. URL: [//zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0008500-19](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0008500-19). (дата звернення 30.08.2023).
7. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України (із змінами та доповненнями) від 16.04.1991 р. № 959-XII. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/959-12>. (дата звернення 05.09.2023).
8. Сафаров Д.П. Криза міжнародної валютної систем, валютна криза та її моделі. Проблеми системного підходу в економіці. 2017. Вип. 6(1). С. 33-39. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/PSPE\\_print\\_2017\\_6\(1\)\\_7](http://nbuv.gov.ua/UJRN/PSPE_print_2017_6(1)_7). (дата звернення 12.09.2023).
9. Вісіна Т.М., Вісин В.В., Полянська Т.О. Теоретичні основи валютних криз. Економічні науки: збірник наукових праць Луцького національного технічного університету. Серія “Регіональна економіка”. Випуск 17 (67). Редкол.: відп. ред. к.е.н., професор І.В. Кривов’язюк. Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2020. 348 с.

10. Нескородеєв С. Глибинні причини валютних криз у національній економіці в контексті теорії циклів М.І.Тугана-Барановського. Вісник Національного банку України. 2015. Травень. С. 57—63.
11. Штефан Л.Б. Валютні кризи в Україні в контексті теорії циклів. Ефективна економіка. 2016. № 4. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek\\_2016\\_4\\_33](http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2016_4_33). (дата звернення 20.09.2023).
12. Ткач О.В. Постіндустріальне суспільство – розвиток в умовах циклічних валютних криз. Вісник Прикарпатського університету. Серія: Економіка. 2014. Вип. 10. С. 23-26. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vpu\\_Ekon\\_2014\\_10\\_5](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vpu_Ekon_2014_10_5). (дата звернення 25.09.2023).
13. Галіцин В. К., Суслов О. П., Мезенцев О. М. Мультифрактальна модель прогнозування кризового стану валютного ринку. Академічний огляд. 2013. №2. С. 128-133. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ao\\_2013\\_2\\_18](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ao_2013_2_18). (дата звернення 02.10.2023).
14. Галіцин В. К., Суслов О. П., Мезенцев О. М. Структурна модель визначення кризового стану на валютному ринку. Моделювання та інформаційні системи в економіці. 2012. Вип. 87. С. 60-67. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mise\\_2012\\_87\\_6](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mise_2012_87_6). (дата звернення 10.10.2023).
15. Колдовський А.В. Аналіз моделей щодо валютних криз і валютного регулювання в умовах нестабільності економіки. Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. 2014. Вип. 38. С. 165-173. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/pprbsu\\_2014\\_38\\_18](http://nbuv.gov.ua/UJRN/pprbsu_2014_38_18). (дата звернення 12.10.2023).
16. Арутюнян Р. Р., Арутюнян С. С., Ітигіна О. В. Валютна криза: сутність, причини та наслідки в Україні. Вісник соціально-економічних досліджень. 2015. Вип. 3. С. 242-247. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vsed\\_2015\\_3\\_32](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vsed_2015_3_32). (дата звернення 17.10.2023).
17. Ткач О. Особливості поширення валютно-фінансових кризових процесів у глобальній економічній системі. Економічний аналіз. 2013. Т. 12(2). С. 333-336. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan\\_2013\\_12\(2\)\\_68](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2013_12(2)_68). (дата звернення 25.10.2023).

18. Жук В. М. Аналіз виникнення кризових явищ на валютному ринку. Наукові записки НаУКМА. Економічні науки. 2013. Т. 146. С. 33-39. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAe\\_2013\\_146\\_9](http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAe_2013_146_9). (дата звернення 27.10.2023).
19. Лукашенко С. Валютні дисбаланси як передумова поширення валютно-фінансових криз Вісник Львівського університету. Сер.: Міжнародні відносини. 2011. Вип. 28. С. 175-184. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/VLNU\\_Mv\\_2011\\_28\\_20](http://nbuv.gov.ua/UJRN/VLNU_Mv_2011_28_20). (дата звернення 29.10.2023).
20. Шаров О. М. Криза парадигми світової економічної системи (грошово-валютні аспекти). Економічний часопис-XXI. 2013. № 1-2(1). С. 49-52. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecchado\\_2013\\_1-2\(1\)\\_16](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecchado_2013_1-2(1)_16). (дата звернення 30.10.2023).
21. Дідич З. А. Валютно-курсова політика у контексті світової фінансової кризи: уроки для країн Центральної та Східної Європи та України. Вісник Одеського національного університету. Економіка. 2013. Т. 18, Вип. 1(1). С. 87-90. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu\\_econ\\_2013\\_18\\_1\(1\)\\_21](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2013_18_1(1)_21). (дата звернення 01.11.2023).
22. Іващенко О. А. Теоретичний аналіз каналів впливу бюджетної політики на розгортання валютної кризи. Наукові записки НаУКМА. Економічні науки. 2013. № 2. С. 18-20. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/econkr\\_2013\\_2\\_5](http://nbuv.gov.ua/UJRN/econkr_2013_2_5). (дата звернення 02.11.2023).
23. Божидарнік Н. В., Пех Т. І. Державне валютне регулювання в умовах кризи. Економічні науки. Серія : Облік і фінанси. 2011. Вип. 8. С. 50-56. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof\\_2011\\_8\\_9](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2011_8_9). (дата звернення 09.11.2023).
24. Круцяк Д. Б. Світова економічна криза та її вплив на валютне регулювання в Україні. Академічний огляд. 2008. № 2. С. 132-136. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ao\\_2008\\_2\\_20](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ao_2008_2_20). (дата звернення 12.11.2023).
25. Жмурко Н. В. Актуальні проблеми валютно-курсової політики України в умовах фінансової кризи. Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. 2011. Вип. 7(1). С. 44-51. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprer\\_2011\\_7\(1\)\\_10](http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprer_2011_7(1)_10). (дата звернення 18.11.2023).

26. Бурмака М. О., Борисюк К. М. Конвертація валютних іпотечних кредитів як засіб поліпшення платоспроможності позичальників в умовах кризи. *Фінанси України*. 2010. № 4. С. 17-26. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu\\_2010\\_4\\_3](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2010_4_3). (дата звернення 19.11.2023).
27. Калинка Д. Г. Взаємозв'язок валютного курсу з кризовими процесами в українській економіці. *Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія"]*. Серія : Економіка. 2018. Т. 126, Вип. 113. С. 66-75. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchducc\\_2018\\_126\\_113\\_12](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchducc_2018_126_113_12). (дата звернення 21.11.2023).
28. Корнеєва Ю. Вплив гнучкого валютного режиму на ефективність монетарного трансмісійного механізму у Польщі в умовах кризи. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Міжнародні відносини*. 2013. Вип. 1. С. 54-59. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU\\_mv\\_2013\\_1\\_15](http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_mv_2013_1_15). (дата звернення 22.11.2023).
29. Дзюблюк О. Особливості взаємозв'язку грошово-кредитної та валютної політики в період фінансової кризи. *Світ фінансів*. 2012. Вип. 2. С. 130-141. - URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/svitfin\\_2012\\_2\\_16](http://nbuv.gov.ua/UJRN/svitfin_2012_2_16). (дата звернення 23.11.2023).
30. Дзюблюк О. Регулятивний механізм валютної політики в період кризових явищ на фінансових ринках. *Світ фінансів*. 2013. Вип. 1. С. 7-17. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/svitfin\\_2013\\_1\\_3](http://nbuv.gov.ua/UJRN/svitfin_2013_1_3). (дата звернення 25.11.2023).
31. Бобрицька Г. С., Петренко О. Є., Філатова Л. Д. Математичне моделювання прогнозу валютного курсу в Україні в умовах кризового стану. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2017. Вип. 2. С. 268-273. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fkd\\_2017\\_2\\_35](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fkd_2017_2_35). (дата звернення 27.11.2023).
32. Валенюк Н. В., Суботіна Г. О. Актуальні питання валютно-курсової політики в умовах кризи. *Проблеми економіки та політичної економії*. 2018. - № 1. С. 282-295. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/pepe\\_2018\\_1\\_20](http://nbuv.gov.ua/UJRN/pepe_2018_1_20). (дата звернення 28.11.2023).

33. Стрельченко І. І. Дослідження особливостей динаміки валютного курсу під час кризи на фінансових ринках. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. 2017. Вип. 25(2). С.168-171. URL:[http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu\\_eim\\_2017\\_25\(2\)\\_37](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2017_25(2)_37). (дата звернення 29.11.2023).
34. Міжнародні фінанси: підручник .О. М. Мозговий, Т. В. Мусієць, Л. В. Руденко-Сударєва та ін.; за наук. ред. д.е.н., проф. О. М. Мозгового. К.: КНЕУ, 2015. 515 с.
35. Міжнародна економіка та міжнародні економічні відносини: навч. посібник / Т.В. Шталь [та ін.]. Харків : «Видавництво «Форт», 2015. 364 с.
36. Міжнародні фінанси : Навч. посіб. Мозговий О. М., Оболенська Т. Є., Мусієць Т. В. та ін.; за ред. О. М. Мозгового. К. : КНЕУ, 2010. 504 с.
37. Грабинський М. Історія становлення фінансово-економічних та валютно-кредитних публічних правовідносин. Сучасні тенденції міжнародних відносин: політика, економіка, право: зб. наук. праць V міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 18 лютого 2016 г.). Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2016. С. 46–49.
38. Банківські операції: навч. посіб./ Н.І.Демчук, О.В. Довгаль, Ю.П.Владик. Дніпро: Пороги, 2017. 461 с.
39. Шаров О. Наступний Бреттон-Вудск: логіка розвитку міжнародної валютної системи. Вісник Національного банку України. 2014. № 7(221). С. 20–29.
40. Світова фінансова система: розвиток та трансформаці. URL: <http://chelfin.ru/tech/other/59238.html>. (дата звернення 30.11.2023).
41. Хаустова В.Е., Громико Н.К. Валютна система та світові кризи. Проблеми економіки. 2010. № 4. С. 9-12.
42. Козюк В.В., Баранчук В.В. Сутність світових фінансових криз та можливості їх попередження. Innovation and Sustainability. 2022. № 1. С. 44-52.
43. Марена Т. В. Вплив валютно-фінансових криз на стан національних

економік країн світу. Вісник Хмельницького національного університету 2010. № 3. Т. 2. С.220-224.

44. Грабинський М. Історія становлення фінансово-економічних та валютно-кредитних публічних правовідносин / М. Грабинський // Сучасні тенденції міжнародних відносин: політика, економіка, право : зб. наук. праць V щорічної міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 18 лютого 2016 г.). – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2016. – С. 46–49.
45. Шаров О. Наступний Бреттон-Вудс: логіка розвитку міжнародної валютної системи. Вісник Національного банку України. 2014. № 7(221). С. 20–29.
46. Світова фінансова система: розвиток та трансформації. URL: <http://chelfin.ru/tech/other/59238.html>. (дата звернення 01.12.2023).
47. Прохорова М.Е. Сучасні підходи до формування новітньої архітектури Світової валютної системи. Науковий вісник Інституту міжнародних відносин НАУ. Серія: економіка, право, політологія, туризм. 2010. Том 1, №1. С.61-71.
48. Новак С. М. Еволюція світової валютної системи. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2014. № 1. С. 213–220.
49. Береславська О. Дисбаланси валютного ринку України. Вісник Національного банку України. 2013. № 3. С. 3-9.
50. Швайка М. А. До питання про шляхи подолання світової фінансової кризи, запровадження світової резервної валюти і організації для управління нею міжнародного банку. Вісник економічної науки України. 2011. № 1. С. 192-200.
51. Статистичні дані агентства Bloomberg. URL:<https://www.bloomberg.com/graphics/global-risk-briefing/>. (дата звернення 02.12.2023).
52. Огінок С.В., Буряк Ю.О. Вплив світових економічних криз на добробут України. Економічний простір. 2023. № 185. С.11-16.

53. Орловська О.В. Світові економічні кризи: причини виникнення, наслідки та шляхи подолання. Науковий збірник НЛТУ України. Серія «Економіка, планування та управління в галузях». 2015. № 25 (2). С. 197–202.
54. Україна: вплив COVID-19 на економіку і суспільство (бачення постпандемічного розвитку у 2020–2024 рр. Консенсус прогноз № 52. Департамент стратегічного планування та макроекономічного прогнозування. Київ, серпень 2020. URL: <http://surl.li/hvlsb>. (дата звернення 05.12.2023).
55. Маковоз О.В., Передерій Т.С. Блокчейн як запорука валютної безпеки. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2018. № 1 (12). URL: [http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/12\\_2018/63.pdf](http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/12_2018/63.pdf). (дата звернення 06.12.2023).
56. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <http://www.bank.gov.ua>. (дата звернення 06.12.2023).
57. Чугаєв О.А. Валютні кризи на межі XX – XXI століть: Монографія. К.: „МП Леся”, 2007. 416 с.
58. International Monetary Fund // Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду. URL: <http://www.imf.org/en/publications/weo>. (дата звернення 08.12.2023).
59. Ліщинський І. Вплив регіоналізації ринків нафти на динаміку валютних курсів та процеси валютної інтеграції. Економічний простір. 2015. № 100. С. 13–23.
60. World in 2050. The BRICs and beyond: prospects, challenges and opportunities. Price water house - Coopers report. January 2019. URL: [http://www.pwc.com/en\\_GX/gx/world-2050/assets/pwc-world-in-2050-report-january-2019.pdf](http://www.pwc.com/en_GX/gx/world-2050/assets/pwc-world-in-2050-report-january-2019.pdf). (дата звернення 09.12.2023).